

Mateja Jemec Tomazin ^a

Požarna straža in požarno varovanje

^a Terminološka sekcija Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU

Splošni jezik je v terminologiji marsikdaj ovira in na Inštitutu za slovenski jezik pogosto dobimo vprašanja strokovnjakov, ki se pritožujejo nad razlago v splošnem Slovarju slovenskega knjižnega jezika. Čeravno je vrsto let veljalo, da je SSKJ, kot ga imenujemo na kratko, edini »pravi slovar« in je res predstavljal zbrano vedenje o jeziku, je treba vedeti, da SSKJ ni slovar strokovnega jezika, poleg tega pa so ga sestavili med letoma 1970 in 1991, kar pomeni, da je danes star več kot 30 let. Razvoj vseh strokovnih področij je bil v 30 letih izjemen, kar se kaže tudi v jeziku. V stroki to pomeni, da so nastala nova, natančnejša poimenovanja, nekatera pa so se opustila. V zgodovini gasilstva je poznana *gasilska trobenta* in tudi posebna funkcija trobentača, ki je v gasilski četi opozarjal na ogenj in zbiral gasilce na intervencijo, vendar so ga v nekaj desetletjih zamenjale sirene, sprva ročne, zatem motorne in danes najrazličnejše *zvočne signalne naprave*, ki imajo še druge funkcionalnosti, zato danes gasilske trobente v strokovni literaturi ne najdemo.

V gasilski terminologiji se zmeda vedno znova pojavlja v razlikah med *gasilsko* in *požarno stražo*. *Požarna straža* je opredeljena v 37. členu Zakona o varstvu pred požarom in 80. členu Pravil gasilske službe, namenjena je aktivnemu preprečevanju požara ob povečani požarni nevarnosti. Termin je nastal z izbiro ene pomenske sestavine za tvorbo termina. Jedro termina predstavlja beseda *straža*, ki je v SSKJ razložena kot 'dejavnost, ki se ukvarja z varovanjem, branjenjem, nadzorovanjem koga, česa'. Straža sodi med najstarejše slovenske besede, saj so jo uporabljali že v 16. stoletju, njena osnova pa je še starejša, kar dokazujejo besede z istim korenem v drugih jezikih. Zanimivo je, da ima npr. srbščina dodano v pridevniku še eno sestavino, in sicer *protipožarna straža*, po naše protipožarna straža (ki je uporabljena tudi v 9. členu Pravilnika o ravnanju s tankerji in oskrbo ladij s pogonskim gorivom v tovornem pristanišču Koper). To nam kažejo tudi zadetki v slovenskih besedilih, ki omenjajo *protipožarno stražo*. Združeni korpus slovenskega jezika *metaFida*, v katerem so zbrani vsi elektronski korpusi slovenskih besedil, vsebuje

prve zadetke za *protipožarno* stražo v letu 1995, več pa jih je po letu 2014. Zakaj tako? Prvi razlog je nepoznavanje ustrezne področne terminologije med novinarji in uredniki časopisov, drugi pa želja po natančnem sporazumevanju, ki skuša uporabiti »pravilnejši« termin, čeprav področja ne pozna. Povezani termin gasilska straža, ki ni definiran v zakonu ali pravilniku, se v stroki uporablja za poimenovanje operativnega ukrepa, ki ga gasilci izvajajo po koncu gašenja. V praksi se oba pojma velikokrat pomešata, kar kažejo celo diplomska in magistrska dela, kjer naj bi mentorji vendarle opravili svoje delo in preverili terminologijo. Gasilska straža je tako najpogosteje uporabljena kot straža, ki jo zagotavljajo gasilci, da do požara ne bi prišlo. Napaka je pogosta celo med gasilskimi pripravniki, ki se skušajo naučiti razliko in (preveč) logično sklepajo.

Terminologizacija splošne besede je nastala tudi pri varovanju, ki je sicer v splošnem jeziku sinonim za *stražo*. *Požarno varovanje* je v posebnem pravilniku definirano kot tehnično in fizično varovanje premoženja pred požarom, kadar ni povečane nevarnosti za nastanek požara. Za laika je najbolj opazna razlika ta, da fizičnega požarnega varovanja navadno ne opravljajo gasilci, ampak varnostna služba.

Nastajajoči Gasilski terminološki slovar bo vseboval definicije vseh treh terminov. Čeprav terminologi ves čas poudarjamo načelo ustaljenosti kot najpomembnejše merilo v terminologiji, pa nam raba zgornjih terminov dokazuje, da so napake (pre)pogoste. Kaj lahko naredimo? Dosledno popravljanje in osveščanje v vseh letih še vedno ni (dovolj) učinkovito, zato bi znotraj stroke morda tvegali ponovni premislek. Morda bi res uporabili *protipožarno stražo* namesto *požarne straže*, ki najbolj bega ljudi, za tem pa bi kazalo razmisliti tudi o *protipožarnem varovanju* kot povezanem terminu. Predvsem pa na ustreznem mestu definirati tudi gasilsko stražo. Bo slovar dovolj?